

סוד האבן

מסעו של יעקב מאבהות לבניין אומה

חידה בפרשת ויצא: מדוע סיפורו של יעקב רצוף באבנים?

בפרשה אחת, 'ויצא', אנו פוגשים **שלושה** סיפורים שונים ופלאיים שבהם **אבנים ממלאות** תפקיד מרכזי. זוהי זיקה חידתית וייחודית בין יעקב אבינו לבין האבנים שהוא פוגש במסעו, החל מיציאתו מבאר שבע ועד לבריתו עם לבן.

האבן הראשונה: תהליך של התמרה והתקדשות

האבן שיעקב פוגש אינה נשארת דוממת. היא עוברת מטמורפוזה משמעותית, תהליך המאפיין את מסעו של יעקב כולו.

'בית אֱלֹהִים'

'מַצֵּבָה'

'הָאֶבֶן'

'אֲבָנֵי הַמָּקוֹם'

האבן השנייה: כוח על-אנושי הנולד ממפגש מכונן

רועים רבים ממתינים יחד כדי לגלול אבן עצומה
מפי הבאר, אך אינם יכולים.

יעקב, ברגע שהוא רואה את רחל, ניגש וגולל את
האבן לבדו בקלות.

התורה קושרת במובהק בין ראיית רחל לבין
המעשה הפלאי.

אין זה סיפור על כוח פיזי, אלא על כוח פנימי עמוק
המתעורר למען מטרה.

"וַיְהִי כִּאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב אֶת-רָחֵל... וַיֵּגֶשׁ יַעֲקֹב, וַיִּגֹּל אֶת-הָאֶבֶן מֵעַל פִּי הַבְּאֵר"

כדי לפענח את יעקב, יש להבין את סודה של האבן

האבן מייצגת את החומר היסודי של הבריאה. בניגוד לעפר, שממנו דברים צומחים אך לא ניתן לבנות ממנו, האבן היא חומר הגלם שממנו נבנית הציוויליזציה. היא היסוד שבאמצעותו האדם לוקח חלק פעיל בבניין המציאות.

"אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה"

כשהיצירה קמה על יוצרה: חטא דור הפלגה

המרידה האנושית הראשונה מתחילה כשהאדם
מזהה את כוחו היצירתי. הוא

הוא הופך חומר גולמי ל**לבנים** (**לְבָנִים**),
ומשם בונה **עיר ומגדל** ש'**ראשו בשמיים**'.

זוהי יצירה המנסה להתנתק
ממקורה, לברוא מציאות חדשה
התלויה באדם בלבד, תחת
'**שִׁפְּהָ אֶחָת וּדְבָרִים אֶחָדִים**'.

האלילות: כשהצורה משכיחה את היוצר

האלילות היא המצב בו היצירה מתנתקת לחלוטין מיוצרה וסיבתה הראשונית. האדם עומד משתאה מול הצורה שיצר במו ידיו – פסל מעץ או אבן – ושוכח את החומר הגולמי ממנו נוצר ואת היוצר הראשון. ההתמקדות ב"כאן ועכשיו" של הצורה מנתקת כל זיקה לעבר ולמקור.

וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם... ונמצאו כל עם הארץ... אינם יודעים אלא הצורה של עץ ושל אבן... עד שאבד האמת מדעתם.

מהפכתו של אברהם: כדי לגלות את המקור

בשורתו של אברהם הייתה תביעה לא
להסתפק בנוכח, בצורה הגלויה לעין.
הוא קרא להתעלות מעל האימננטי
הממשי אל הטרנסצנדנטי הנעלם.

שבירת הצלמים הייתה אקט מכוון של
'לאבד ולשבר כל הצורות כדי שלא יטעו
כל הצורות - כדי שלא יטעו בהן כל
העם' – כדי להכריח את האדם להכיר
ביוצר שמעבר ליצירה.

המפתח לסוד: האב והבן חבויים באבן

סוד האבן חבוי בשפה עצמה. המילה **אבן** מורכבת מהיסודות **אב** ו--**בן**.
האבן אינה רק חומר גלם לבניין פיזי; היא מסמלת את מערכת היחסים היסודית ביותר:
האב הוא חומר הגלם הראשוני, והבן הוא הבניין הנבנה ממנו.

האב כ'אבן': מ'טיפה סרוחה' ליצירת מופת

אין דוגמה מובהקת יותר לתהליך
היצירה מאשר **הולדה**.

האב מספק את חומר הגלם הראשוני,
'טיפה סרוחה' בל **'טיפה סרוחה'**
בלשון חז"ל – חומר גולמי וסתמי.
מתוך אותו חומר נוצרת יצירת המופת
הכבירה ביותר: **צורת אדם, הבן**
הבן.

זהו המעבר האולטימטיבי מגולמיות
חומרית לצורניות מפוארת.

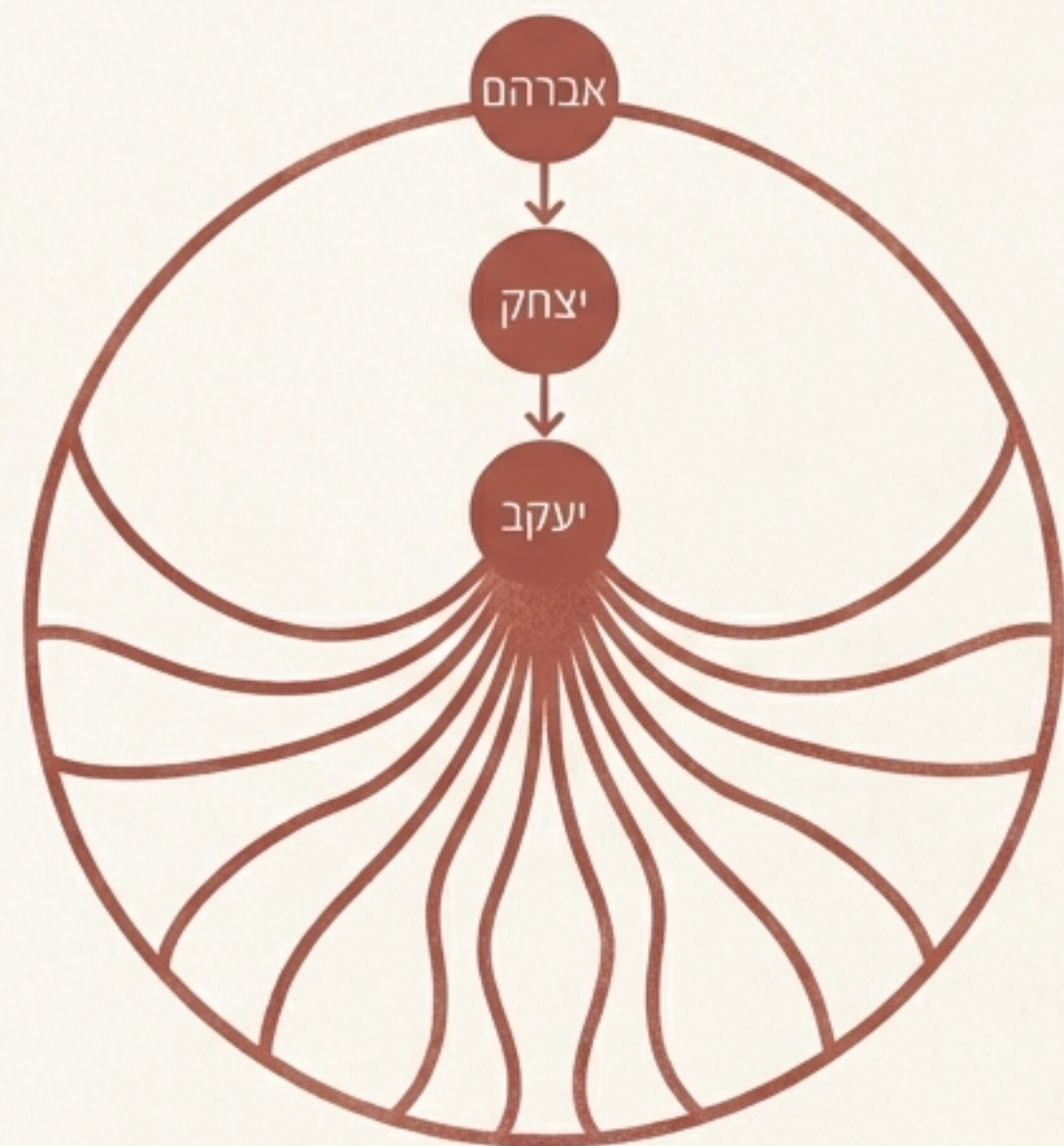
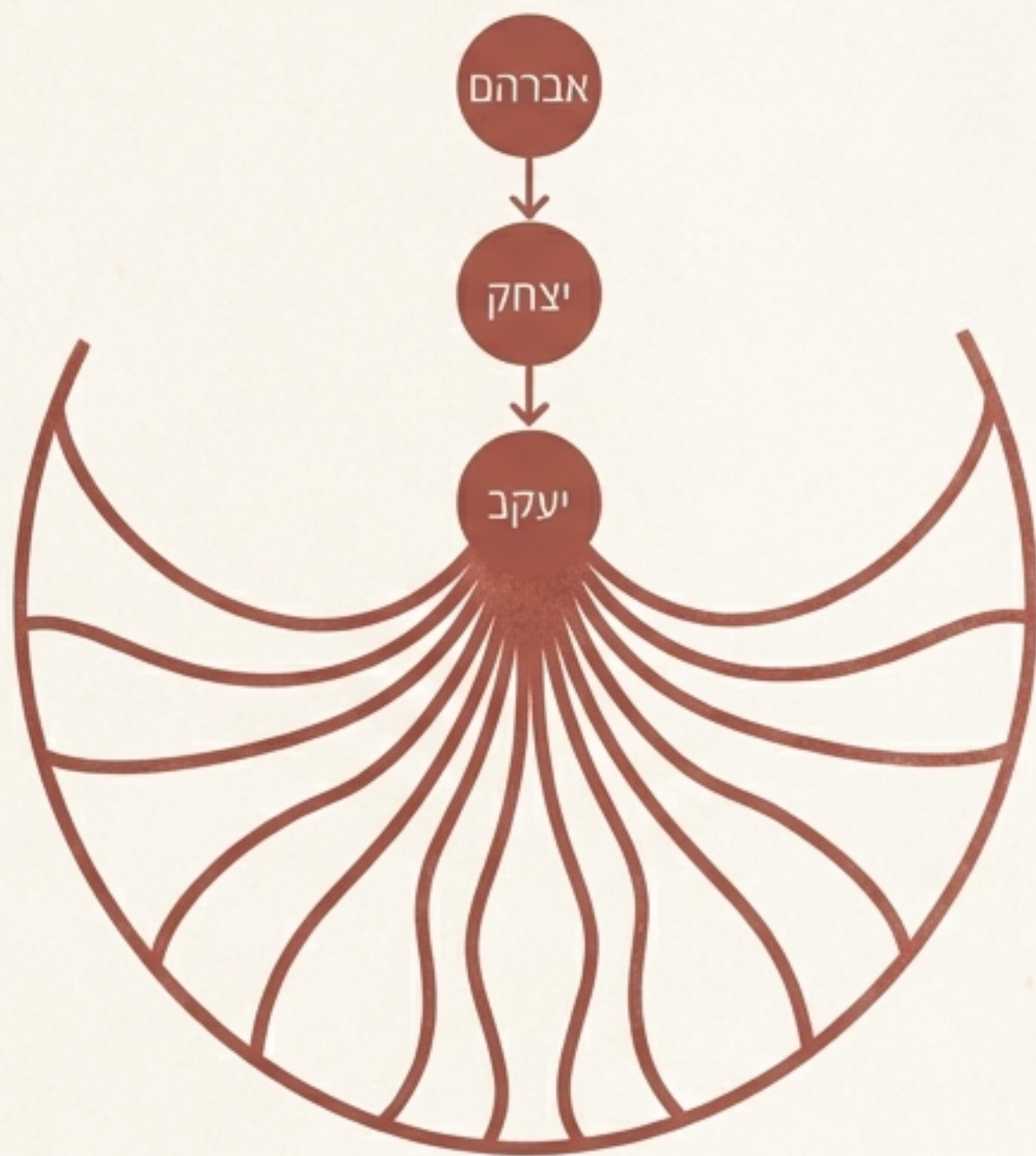
הבניין והאבן: המתח בין עצמאות הבן לנוכחות האב

תהליך ההתבגרות דורש מהבן להתנתק מהתלות באביו כדי לגבש זהות עצמאית. פרויד זיהה זאת כשתו **כ'רצח אב' סימבולי**. אך המטרה אינה ניתוק מוחלט. הבן שואף לעצמאות, אך בו-זמנית זקוק **להוהכרתו של האב**. האתגר הגדול הוא לבנות **לבנות בניין עצמאי**, תוך שהאבן – נוכחות האב – נשארת **אבן הפינה** שלו.

משימתו של יעקב: המעבר מאב לאבות - לבניין האומה

כאן אנו חוזרים ליעקב. בניגוד לאברהם ויצחק שהיו 'אבות שהעמידו אבות', משימתו של יעקב הייתה להעמיד את ה'בנים' – שנים עשר השבטים, בניין האומה כולה. חרדתו הגדולה, "שמא יש במיטתי פסול", הייתה החשש שמא הבניין הזה יתנתק מהיסוד, שהבן יאבד את האב.

'רעה אבן ישראל': יעקב ובניו כיחידה אחת

ברכתו של יעקב ליוסף חושפת את תמצית משימתו. הוא מכנה את עצמו '**אביר** **יעקב**' ואת היסוד שהעבר '**אבן ישראל**'. עוצמתו של יוסף במצרים, היכולת שלו שלו לא להיטמע, נבעה מ'**דיוקנו של אביו שנראתה לו בחלון**'. הוא הפך לרועה של עיקרון היסוד הזה.

ציטוט מרכזי (רש"י):

"אבן ישראל – ל' נוטריקון אב ובן, אבהן ובנין, יעקב ובניו".

מבחן אחרון: 'כשם שאין בליבך אלא אחד, כך אין בלבנו אלא אחד'

ברגעיו האחרונים, יעקב חושש שמא 'יש במיטתי פסול' ושהקשר נותק. בניו משיבים לו בקריאה המכוננת: **'שמע ישראל ה' אלוהינו ה' אחד'**. בתשובתם הם מוכיחים לו שהבניין כולו עומד על **אותו יסוד אמוני אחדותי**. האמונה המשותמשותפת היא הערובה לכך שהאב נוכח תמיד בלב הבנים.

פענוח החידה: מעשיו של יעקב כאדריכל האומה

האבן כמצבה: כשיעקב הופך את האבן למצבה, הוא הופך את האבהות הגולמית לסמל נצחי – זיכרון נוכח שחורט את היסוד בתוך הבניין.

משיחת השמן: יציקת השמן על האבן מקדישה אותה, הופכת את האבהות הביולוגית למקור של השראה וקדושה עבור הדורות הבאים.

גלילת האבן מהבאר: ברגע שהוא רואה את רחל, הוא מגלה את הכוח להסיר מכשולים בדרך לבניין הבית והאומה.

ציטוט מהמדרש: 'אמר: ...אם מתאחות הן שנים עשר אבנים זו לזו, יודע אני שאני מעמיד י"ב שבטים. כיון שנתאחו... ידע שהוא מעמיד י"ב שבטים.'

מאבנים מפוזרות לאבן הראשה של הנצח

מסעו של יעקב עם האבנים מלמד עיקרון יסודי: בניין אמיתי אינו מוחק את מקורו, אלא הופך אותו לאבן פינה. משימתו, שהפכה למשימתה של האומה כולה, היא להבטיח שה'אב'-המקור, המורשת, האמונה – יישאר תמיד נוכח ומפעם בלב ה'בן', בבניין המתחדש של הדורות.

